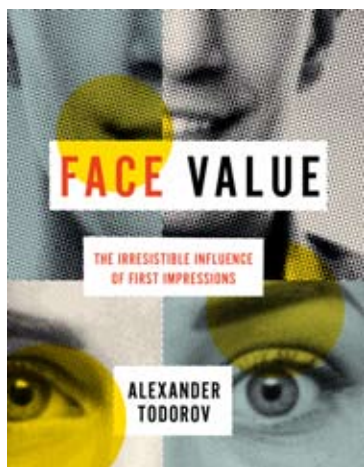

Александър Тодоров

Можем ли да преценим характера на човек по снимки

Физиогномиката, тази псевдонаука за разчитането на характера на човек по вида на лицето, има дълга история. Първите запазени документи, в които става дума за нея, датират от времето на Аристотел. Дарвин едва не изпуснал историческия си шанс да плава на кораба „Бийгъл“ заради своя нос, защото капитанът на кораба, запален физиогномист, не вярвал, че човек с подобен нос притежава нужната решимост за това пътешествие. „Но мисля, отбелязва сухо Дарвин в автобиографията си, впоследствие той беше доста убеден, че носът ми е проговорил погрешно.“ Може да се подиграваме на идеите на физиогномистите, но съвременната наука за първото впечатление показва, че всички ние сме наивни физиогномисти. Формираме мигновено впечатление за другите само при вида на

лицето им. Поглеждането на едно лице за по-малко от една десета от секундата е достатъчно, за да си съставим мнение. Първите впечатления са не само светкавични, но имат и сериозни последствия. по-склонни сме да гласуваме за политици, които изглеждат компетентни; да инвестираме в хора, които вдъхват доверие; а които не – лесно стават обект на по-строги присъди. *Фейсизъмът* (от *face* – лице, б. пр.) е всеобща черта на социалния живот.

Съвременната наука за първото впечатление е идентифицирала също така много от лицевите стереотипи, които пораждат тези впечатления. През последното десетилетие психолозите разработиха математически модели, които онагледяват въпросните стереотипи. Чрез тези модели можем да манипулираме образите на лицата, като увеличаваме или намаляваме техните видими черти на надеждност и компетентност както искаме. И още по-важно, можем да градим и тестваме теории за произхода на лицевите стереотипи.

Едно от непредвидените последствия на напредъка в тези проучвания се оказва възраздането на физиогномиката. Може би нашите лицеви стереотипи не са просто стереотипи, а истински прозорец към характера на другите. Съответно се нароиха много изследвания, според чиито твърдения ние можем да разпознаваме

Александър Тодоров (САЩ/България) е професор по психология в университета Принстън и автор на мащабното изследване „Стойността на лицето. Неустойимото въздействие на първите впечатления“ (*Face Value. The Irresistible Influence of First Impressions, Princeton University Press, 2017*). Настоящият текст е публикуван в сп. *Scientific*

American като част от един по-широк дебат за „профилирането“ на хората по снимки и прочие онлайн изображения, както и за възможността в близко бъдеще подобни преценки да се възлагат на изкуствен интелект. Текстът се публикува с любезното съгласие на автора.

всевъзможни лични неща за другите, като тяхното психично здраве, политическа и сексуална ориентация и т.н., само въз основа на техни снимки. Тези твърдения основно се базират на заключението, че случаите на разпознаване, да речем на нечия сексуална ориентация, надвишават чистата случайност. Проблемът е, че тези разпознавания надвишават чистата случайност незначително и често са неточни в сравнение с догадките, основаващи се на едно по-общо знание. При това много от тези проучвания се основават на заблудата, че всички снимки на лицето на човек са еднакво представителни за него/нея. Ако тази предпоставка е относително вярна по отношение на познати лица, които лесно можем да разпознаем от различни образи, то тя без съмнение е погрешна по отношение на непознати – а по правило първото впечатление се отнася за непознати лица (хора, които срещаме за първи път). Често не можем да кажем дали две различни снимки са на един и същ (непознат) човек и тези снимки могат да породят напълно различни впечатления. Следователно как се подбират образите е съществен въпрос, когато преценяваме точността на първите впечатления. Нека да видим как предразсъдъците при подбора на образите могат да се отразят на изводите за точността на първите впечатления. В много „gaydar“¹ изследвания участниците отгатват сексуалната ориентация на други хора по снимки, публикувани в сайтове за запознанства. В едно от първите такива изследвания разпознаванията са верни в 58 % от случаите (като чистата случайност е 50 %). Но изборът на образите, които поставяме онлайн, не е неутрална селекция. Ние подбираме стратегически образите, за да привлечем вниманието на определен тип хора. На практика, когато разпознаванията се базират на снимки на гей и хетеросексуални мъже, качени от техни приятели (без някакъв стриктен контрол), те се оказват точни само в 52 % от случаите. Този тип резултат е верен не само когато става дума за отгатване на сексуална ориентация. В едно скорошно проучване изследователите използват снимки от сайтове за запознанства, за да тестват дали участниците могат да разпознаят социална принадлежност, в смисъл на благосъстояние, заможност. Предположенията са верни в 57 % от случаите. Но когато предположенията се основават на фотографии, заснети при стандартизирани условия, точността им спада на 51.5 %.

¹ В САЩ така наричат способността да познаеш сексуалната ориентация на гей хора. [Gaydar е име на популярен уебсайт за онлайн запознанства на гей и бисексуални мъже. - Б. пр.]

Поради масовото онлайн разпространение на снимки, изследванията, опитващи се да разчетат нашата „същност“ по тези изображения, няма да изчезнат. През последните няколко години се появи нова вълна от изследвания върху изкуствения интелект (*artificial intelligence / AI*), посветени тъкмо на това. Пробни малки компании вече предлагат на частни бизнеси и правителства услуги за лицево профилиране. Миналата година двама компютърни специалисти публикуваха онлайн свой доклад без предварителни научни рецензии, в който се твърди, че техен алгоритъм може да отгатне престъпните наклонности на хората само по една снимка. А наскоро престижно списание прие за публикуване работа, според която AI алгоритми могат по лицеви изображения да определят сексуалната ориентация с привидно изненадваща точност.

Но проблемите, отнасящи се до изследванията върху хора, се отнасят и до тези върху изкуствения интелект. Последните ползват мощни алгоритми, които могат да откриват фини, но систематични разлики между две поредици от образи. Селекцията на образите, използвани при усъвършенстването на алгоритъма обаче е също толкова важна, колкото и самият алгоритъм. В публикацията върху криминалността авторите са приложили няколко снимки на „престъпници“ и „непрестъпници“. Покрай очевидните разлики в израженията на лицата, „престъпниците“ са с тениски, докато „непрестъпниците“ са с костюми. Един мощен алгоритъм лесно би отчел тези разлики и би направил една привидно точна класификация.

Заблудата, че всички снимки на даден човек са еднакво представителни за него/нея, въздейства по още по-неуловими начини в проучванията с изкуствен интелект, особено когато се претендира, че алгоритмите измерват инвариантни лицеви характеристики от двуизмерни изображения. Разстоянието между фотоапарата и лицето, параметрите на фотоапарата, леки наклони на главата, едва загатнати изражения и много други на пръв поглед незначителни разлики се отразяват при отчитането на предполагаемо стабилните морфологични характеристики. Когато тези разлики не се контролират, проучванията с изкуствен интелект само усилват нашите човешки предразсъдъци.

Още повече че възможните последствия от използването на изкуствен интелект за „разчитане на лица“ са морално отблъскващи. Водещият автор на публикацията върху сексуалната ориентация заявява, че основната му мотивация била да отправи предупреждение към LGBT общността за потенциалната вреда, която тази технология може да им нанесе, особено в страни с репресивен режим. Но докато проучването твърди, че идентифицира реални морфологични разлики между гей и хетеросексуални хора, то всичко, което то всъщност показва, е, че един алгоритъм може да разпознае открито заявени гей хора от изображения, публикувани от самите тях – нещо, което и обикновените хора могат да разпознаят с подобен успех. Това са тъкмо този тип „научни“ твърдения, които могат да мотивират репресивни правителства да прилагат AI алгоритми към изображения на своите граждани. И какво тогава ще ги възпре да „разчитат“ интелигентността, политическата ориентация и криминалните склонности по същия начин?